

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita	Pedagogická
Fakulta	Pedagogika
Obor řízení	
Uchazeč	<i>PhDr. Martin LACHOUT, Ph.D.</i>
Pracoviště uchazeče	katedra germanistiky Filozofické fakulty UJEP v Ústí nad Labem
Habilitační práce (název)	<i>Uplatňování komunikačních strategií při mluveném projevu v cizím jazyce</i>
Oponent	doc. PhDr. Ivica KOLEČÁNI LENČOVÁ, PhD.
Pracoviště oponenta	katedra německého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

a. Aktuálnost námětu

V spojení so zvýšenými nárokmi interkultúrneho globalizovaného európskeho spoločenstva sa v intenciách modernej vysokoškolskej výučby cudzích jazykov kladú vysoké nároky na formovanie kvalifikovaného profilu vysokoškolského absolventa cudzích jazykov zo strany vysokoškolských učiteľov, ktorí prostredníctvom projektovania nových trendov do študijných programov prinášajú fakultám pridanú hodnotu a vytvárajú z nich konkurencieschopné inštitúcie predovšetkým v európskom meradle. Práve do tohto kontextu, teda kontextu progresívneho novátorského a efektívneho edukačného prostredia, vidíme zasadenú habilitačnú prácu kandidáta Martina Lachouta, pričom zvolenú tému vnímame ako vysoko aktuálnu. Jej leitmotívom je disparita medzi komunikačnými zámermi a jazykovými znalosťami hovoriacich v L2, resp. L3 a hľadanie riešenia v uplatnení komunikačných stratégií ako subtémy procesu komunikácie tak v teoretickej, ako aj praktickej rovine. Kľúčovým pri voľbe témy bolo slovami kandidáta „*odborné lingvodidaktické zaměření a ... vlastní zájem o problematiku překonávání jazykového deficitu v rámci cizojazyčné komunikace*“.

V didaktike cudzích jazykov ostatných rokov je daná problematika opakovane diskutovaná, kandidát však po komplexnej analýze modelov a prístupov v teoretickej časti práce konštatuje značnú difúznosť pri definovaní, charakteristike a klasifikácii učebných stratégií, ako aj komunikačných stratégií. Svoje úvahy koncentruje na potencialitu učiteľnosti komunikačných stratégií, a preto sa užšie zameriava na zmapovanie vlastnej aplikácie komunikačných stratégií z aspektu edukanta. Pri selektovaní a hierarchizovaní komunikačnej kompetencie a učebných stratégií kladie do popredia práve otázky súvisiace s uplatňovaním komunikačných stratégií. Uvedeným faktom sa podriaďuje celá koncepcia habilitačnej práce.

b. Prístup k řešení

Z odborného a metodologického hľadiska je zámer predloženej práce rozpracovaný konzekventne. Kandidát sa riadi vedeckým prístupom pri rešeršovaní, selekcii a analýze dostupných zdrojov, k ich spracovaniu pristupuje korektne a zodpovedne.

Zvolená téma je spracovaná kvalitne a kompetentne. Stanovené ciele a plánované výstupy, ktoré možno považovať za obzvlášť aktuálne v kontexte cudzojazyčného vzdelávania, sú prezentované jasne, v logickej nadväznosti a dokumentujú dôslednú orientáciu na výsledky. Intencia práce je zreteľná v každej kapitole. Podotkneme už na tomto mieste, že v otázke

predmetu bádateľského záujmu kandidáta nejde o náhodnú voľbu, ale cieľavedomé pokračovanie v dlhodobom výskume danej problematiky z rôznych aspektov. Komplexnosť zachytenia problematiky potvrdzuje o.i. kapitola 3, venovaná neuronálnemu spracovaniu reči, genderovým odchýlkam a rozvoju rečovej kompetencie. V celej práci je prítomný analytický a samostatný kriticko-hodnotiaci prístup, či už ide o charakteristiku modelov a konceptov v diachrónnom a synchrónnom pláne, teoretickú bázu alebo spracovanie jednotlivých súčastí aplikovaného výskumu.

c. Použitá metodologie

Rozsahom a štruktúrou presahuje práca obligátne očakávania pre kvalifikačné práce v danom odbore. Proporčne vyvážené sa člení na teoretickú a výskumnú časť. Obidve časti tematicky a problémovo navzájom korešpondujú prostredníctvom koncentrovaného sledovania danej problematiky. V teoretickej časti práce sa prejavuje analytický prístup kandidáta k spracovaniu získaných informácií, jeho schopnosť konfrontovať vybrané koncepty a modely, usúvzťažniť ich s cieľom hľadania analógií a diskrepancií, objavenia prienikov a modelovania existujúcich teórií. Problematiku komunikačných stratégií reflektuje taktiež v pedagogických dokumentoch Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky a v Európskom jazykovom portfóliu. Tým sa vytvorilo solídne teoretické zázemie pre skúmanie komunikačných stratégií v empirickej časti práce. K teoretickej časti práce by sme mali otázku, týkajúcu sa terminologického označenia kompenzačných stratégií ako komunikačných stratégií (s. 93). Zaujímalo by nás, ako je kontextualizovaný uvedený termín v platných legislatívnych dokumentoch Českej republiky.

Výskumná časť práce bola zaujímavá z viacerých aspektov. Kandidát podrobil kritickej reflexii súčasný stav poznania v tejto oblasti. So zámerom overenia zručnosti uplatňovania komunikačných stratégií v cudzojazyčnom ústnom prejave probantov jasne formuloval ciele a rozpracoval metodologické postupy na získanie dát pomocou desiatich výskumných otázok. Neuspokojuje sa len so štatistikami, ale ponúka aj reálne čitateľné závery. Evalvácia výsledkov aplikovaného výskumu predstavuje adaptačné východiská; aplikovaný výskum samotný by sa mohol stať predpokladom vytvorenia návrhu obsahovej stratifikácie vybraných študijných programov.

V súlade so skúmanou oblasťou a obsahmi sú uplatnené metódy kvantitatívneho a kvalitatívneho výskumu. Kvalitatívnu metódu naratívneho interview so zameraním na lingvistické a extralingvistické správanie probantov, následnú transkripciu a analýzu hovorených prejavov probantov spracúva kandidát do didakticko-metodických záverov. Dáta získané pomocou sebaevalvačných dotazníkov zameraných na skúsenosti študentov s komunikačnými stratégiami analyzoval a vyhodnotil pri využití popisných a inferenčných štatistických metód. Tu sa žiada podčiarknuť vynaložené úsilie kandidáta pri spracovaní ústnych prehovorov do transkriptov a ich vyhodnotenie, ako aj spracovanie sebaevalvačných dotazníkov probantov a hľadanie odpovedí na sformulované výskumné otázky. Je sympatické, že ťažisko výskumu sa koncentruje práve na aplikovanie komunikačných stratégií samotnými probantmi v ich spontánnom ústnom prejave. Tu využil kandidát svoje pedagogické skúsenosti a plne reflektoval cieľové skupiny, študentov germanistiky a nefilológov.

d. Kvalita a správnosť dosažených výsledkú

V teoretickej časti všetky získané zdroje podrobuje kandidát kritickej analýze, neuspokojuje sa so všeobecnými konštatovaniami, ale na základe štúdia a komparácie odbornej literatury nemeckej, anglosaskej a domácej proveniencie dochádza k vlastným záverom.

V aplikovanom výskume ide do detailov a zaujíma sa o jednotlivosti, dôsledne analyzuje všetky získané dáta, snaží sa o komplexný a nestranný uhol pohľadu pri ich vyhodnocovaní. Rozsiahly materiál, ktorý kandidát precízne spracoval svedčí o jeho komplexnom poňatí problematiky. Jeho závery nie sú axiomatickými tvrdeniami, naopak, svedčia o otvorenosti kandidáta novým poznatkom a jeho túžbe pokračovať vo svojom bádateľskom úsilí.

e. Původnost dosažených výsledků

Habilitačná práca je svojou podstatou pôvodná. Dosiahnuté výsledky sú odrazom hlbokého prieniku do danej problematiky. Kandidát logicky nadväzuje na predchádzajúce teoretické poznatky a výsledky výskumov, ako aj svoje predchádzajúce odborné práce, ktoré tak tvoria solídnu vedeckú bázu pre vlastný empirický výskum.

f. Uplatnitelnost výsledků pro rozvoj oboru a další bádání

V odbore didaktiky cudzích jazykov, ako aj špecificky v didaktike nemeckého jazyka sú výsledky cenným vkladom v teoretickej a tiež v aplikovanej rovine. Poukazujú na nevyhnutnosť venovať danej problematike intenzívnejšiu dlhodobú pozornosť, zamerať ďalšie empirické výskumy na jednotlivé aspekty tohto, obrazne povedané, pilotného výskumu. Navrhovali by sme pokračovať v danej oblasti rozšíreným výskumom podobného zamerania celoplošne, na viacerých univerzitách v Českej republike, ako aj v kontexte medzinárodnom.

Habilitačná práca je inovatívna, má ambíciu prispieť k dosiahnutiu kvalitnej výučby zohľadnením reálnych požiadaviek živej komunikácie a ich premietnutím do obsahového zamerania jednotlivých študijných odborov, čím sa zabezpečí kompatibilita študijných obsahov a potrieb praxe. V teoretickej oblasti sa kandidát stotožňuje s náhľadmi niektorých odborníkov, ktoré modifikuje a prehľbuje, čím posúva doterajšie vedecké poznanie v danej oblasti. Habilitačnou prácou sa tak zapája do diskusie o možnostiach sprostredkovania komunikačných stratégií v rámci inštitucionálneho vzdelávania v ČR.

g. Uplatnitelnost výsledků v praxi

Habilitačná práca je významná pre oblasť cudzojazyčnej edukácie. Výsledky sa môžu uplatniť v oblasti prípravy študentov v dennej, ale aj v externej forme štúdia. Za prínosné považujeme okamžité uplatnenie vo vysokoškolskej praxi, a to transformovaním získaných výsledkov frekvencie uplatnenia jednotlivých komunikačných stratégií do výukového procesu nemeckého jazyka. Taktiež je to evidentné v rovine teoretickej v podobe komplexného diachrónneho a synchronného spracovania danej problematiky a v rovine aplikovania v pragmaticky zameraných disciplínach. V ďalšom vidíme uplatniteľnosť výsledkov práve v komparácii a zároveň symbióze dvoch zameraní štúdia: filologického a nefilologického odboru s cudzojazyčnou aplikáciou. Nepriamo sa tak akcentuje vzdelávanie moderného typu absolventa filologického i nefilologického zamerania, ktorých odborné kompetencie sú v súlade s požiadavkami trhu na zvýšenú kvalitu cudzojazyčnej komunikačnej kompetencie. Ďalšie využitie vidíme v transfere výsledkov do edukačných podmienok školy. Tu sa otvára hneď niekoľko otázok. Zaujímalo by nás, aký výber modelových cvičení a úloh na nácvik komunikačných stratégií by kandidát ponúkol pre základný a aký pre stredný stupeň škôl a ktoré kritériá by si zvolil, ako by zohľadnil vek a jazykovú úroveň žiakov (A1 – B1 podľa SERR) pri tvorbe cvičení a úloh na identifikáciu, precvičovanie a upevňovanie komunikačných stratégií.

Výsledky empirického výskumu vyplnia aspoň čiastočne chýbajúce miesto v príprave študentov vo výučbe cudzieho jazyka.

h. Formální úprava a jazyková úroveň práce

Formálna úprava a jazyková úroveň práce je veľmi dobrá. Habilitačná práca pozostáva spolu z 300 strán vlastnej práce (z toho 8 strán tvorí zoznam literatúry, 6 strán zoznam obrázkov, schém, tabuliek, grafov, skratiek a znakov) a rozsiahlej prílohovej časti (spolu 7 príloh, s rozsahom 110 strán, z ktorých prílohy 2 – 6 sú pre svoj rozsah uložené na CD – konkrétne Dotazník pre sabaeváciu študentov, transkripty produktov obidvoch skupín, súhrnný prehľad použitých stratégií v analyzovaných produktoch, súhrnné vyhodnotenie sebaevácie obidvoch skupín probantov a film QUEST). Po formálnej stránke je habilitačná napísaná prehľadne, čo umožňuje rýchlu orientáciu v obsahu. Vyskytuje sa v nej nepatrné množstvo chýb z nepozornosti, ktoré sú v takej rozsiahlej práci zanedbateľné.

V predloženej práci konštatujeme kultivovanú vedeckú komunikačnú kompetenciu kandidáta, čo mu umožnilo sprostredkovať odborné informácie štruktúrovaným vedeckým štýlom. Jazykové prostriedky vedeckého jazyka používa adekvátne na vyjadrenie obsahu, čo nie je v akademickej entite vždy samozrejmosťou. Vedecký štýl sa odráža v komentároch, vysvetľovaní pojmov, definovaní, rezumovaní, parafrázovaní a i.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

1. Výsledky Vášho empirického výskumu poukázali o.i. na frekvenciu využívania komunikačných stratégií vybranými probantmi. Do akej miery sa môže považovať tento výber za signifikantný v prípade väčšej vzorky probantov, resp. čo by ste na základe nadobudnutých skúseností zmenili?
2. Vo výskume ste sa zamerali na spontánny ústny prehovor probantov. Aký je Váš postoj k perspektíve testovania aj iných produktov, napr. dialogizovanej formy prejavu, nonverbálnych prejavov samotných alebo v kombinácii s verbálnymi v dialogickom prejave?
3. Zaujímala by nás Vaša definícia a charakteristika strategickej kompetencie vo vzťahu k učiacemu sa a vyučujúcemu.

Závěr

Oceňujem komplexnosť spracovanej problematiky, široký rozhľad a veľmi dobrú orientáciu v použitých zdrojoch, ich rešpektovanie zo strany kandidáta, ako aj invenčnosť a tvorivý prístup pri spracovaní dát vo výskumnej časti.

Habilitačná práca Martina Lachouta „Uplatňování komunikačních strategií při mluveném projevu v cizím jazyce“ **splňuje** požiadavky štandardne kladené na habilitačné práce v obore Pedagogika.

V Bratislave dňa 28. 1. 2018

.....
podpis